

trat iberoide d'aqueixos territoris, però també podrien ser catalanismes medievals, o hispanismes dels Ss. xv-xvii, amb transposició de *-d-* en *-l-* per adaptació a la fonètica local.²

La forma *moutourrou* del Gers ens condueix al basc *mutur* (amb article *muturra*), mot comú a quasi tots els dialectes, amb el sentit de «enojado, incomodado» (Azkue, accs. 2 i 4), i acompanyat del verb d'ús comú *muturtu* «enojarse»; en realitat sembla que és de tots els dialectes bascos; perquè si bé s'hi dona com a possible excepció alguna part de l'alt-navarrès, i s'afirma que no és biscaí, bé ho ha d'haver estat puix que ha passat al cast. de Bilbao *muturra* «enfado», *muturrero* «quien frecuentemente se enfada».³ Malgrat de la divergència semàntica, em sembla palès que no hem de separar aquest mot de la paraula romànica, com sigui que el significat que té en el Gers forma una transició natural de l'un a l'altre sentit.

L'existència d'afinitats basques es confirma si hi fem entrar en consideració el cat. i cast. *múrria*, gall. *morriña*, girondí *mourry* «morose» (Moureau), enfront del basc ronc. *amurri* «modorra de las reses», gascò pirinenc *amourr* «animal que pateix de modorra» (ja en parlarlem després), i també el cat. *emmuriat* «malhumorat», «fello, que fa el bot», amb *murri* «trapella», «garneu». Hi insistiré més avall.

Però deixant de banda aquest grup, com a secció a part dins un ample conjunt, pel que fa a *modorro* els fets fonètics no es presenten dubtosos: una *-d-* etimològica entre vocals es perd sempre en català i en portuguès, i és també corrent que caigui en castellà, almenys abans de l'accent. I com que la *o* tancada catalana i portuguesa, i la *o* del cast., sense diftongació, provenen de *ū* (davant *RR* una *ō* a penes es concebria), és evident que les formes romàniques suposen una base no llatina **MŪTŪRRU*, quasi igual a la conservada fins avui en basc.

El dubte, però, augmenta quan es tracta de veure si aquest mot seria genuïnament basc, o almenys ibèric, o bé si en basc és un element d'importació llatino-romànica. Car no oblidem que hi ha hagut fets força nombrosos, i bastant complicats, de vella simbiosi romano-basca (recordem casos com *SEGALLA*, *LACAI*, *BUIRAC* etc.).

En rigor bé tindriem dret a contentar-nos amb la primera disjuntiva, vist que *mutur* té, de més a més, en basc comú, el sentit de «morro, llambrot», i d'aquí «extrem, cap»; i que, en tot cas, del pregon arrelament del mot en l'idioma euskèric són ferm testimoni els seus nombrosíssims derivats i compostos: *muturgaizto*, *muturzuri* «llaminer», *muturka* «de cap per avall», *muturreko* «bozal», «bozo», *muturrez* «encontrándose en un camino», *muturruts* «mocat, amb un pam de nas» etc. Com observa Azkue, «fello, enfadat», per al poble, és «el que muestra hocico o hace morros». Adhuc es podria passar directament des d'aquí a «cap de bestiar atacat de modorra», ja que això es mostra en l'animal, pel morro enfonsat. Bé podem dir que no hi ha arguments fermes que s'oposin a donar *mutur* «morro» com a mot fonamentalment basc o ibèric; al

contrari, les citades formes sicilianes, sardes i calabreses, de significat tan veí del de «morro», semblen aportar un llunyà reforç a aquesta opinió — sobretot si es tinguéssim ben segurs que són antigues.

Tanmateix l'eminent Schuchardt, amb la seva gran autoritat vascològica, cercava una etimologia llatina al basc *mutur* «enfellonit», implicant-hi l'origen de *modorro*, amb la suposició que vingui del ll. *MŪTILUS* «mutilat» i «motxo, escornat». No creia que el mot castellà vingui del basc, perquè el sufix basc corresponent al romànic *-orro* és basc. *-or(r)* o bé *-kor* (*/-gor*: aquest, compost amb l'element adjectival *-ko*): cf. *mamor* «tendre, lleu», *alor* «sembrat» (de *ale* «llavor»); mentre que basc *-orro* apareix sobretot en erderismes (*matxorra* «eixorca, virago», *potorro* «ocell marí» = cast. *petrel*).⁴ En canvi, l'arrel de *modorro* la identifica amb la del logud. *mudulu* «bèstia motxa», provinent de *MUTILUS* (REW, 5791), cors *môtina* (= *mutinus* de glosses), i hi equipara ll. *baburrus* «neci»/*babulus*, basc *momoro/momol* «toix, neci».

Vegeu-ho més descabdellat en el seu treball de la *RIEB VIII* (1914), 331-3. Repara especialment en el detall que en un poble de Biscaia hi ha bc. *modorro* «animal que debiend tener cuernos no los tiene», en un altre, del Lapurdi, és una malaltia dels naps; i així mateix, segons Detxepare, val per «rústic, groller», i segons Oihenart «niais, stupide». Fonèticament la idea de Schuchardt es pot justificar tenint en compte que el basc canvia normalment en *-r-* la *-l-* llatina intervocàlica (veg. *MOCHUELO*, *DECH*, nota 6) i es caracteritza per una forta propensió a l'harmonia vocàlica, d'on *MUTIL-* > *mutur*.

Tot i que l'argumentació de Schuchardt té un pes gran, i ja sempre caldrà tenir presents les seves dades i idees, que obtingueren aquiescència d'Urtel (*Sitzber. preuss. Akad.* 1917, 532-3) i de Rohlf's (en *ZRPh.* XLVII, 403; *RLiR* VII, 158; més reservada en *Le Gc.*, § 80 i *Le Gc.*, § 104), és inevitable la impressió que en treu conseqüències excessives. Sobretot no convegen quan vol desfer-se de *modorra* «letàrgia» i *modorro* «bèstia letàrgica i vertiginosa» allegant que vénen del ll. *VETERNUS* (amb un variant *veturnus* en glosses, *CGL II*, 207.49; IV, 190.12, 401.15, que s'explicaria per influència de *nocturnus*), o bé almenys d'un encreuament amb aquest.⁵ Explicació rebuscada que no vacil·larem a rebutjar.

Ja en el *DCEC/DECH* vaig cridar l'atenció sobre la importància que té en aquest problema l'existència d'un nom si fa no fa igual en l'onomàstica ibèrica: *Muturra*, *But-* (que ja havia interessat a Walde-H. com a relacionable amb *MUTULUS* > *MOLLÓ*). S'hi adhereix Rohlf's, que en l'*Homen. a Dám. Alonso III*, 275, comentant el meu treball, es decideix ja per un «vocablo prerromano, primer padre del vasco *mutur*», identificat amb aquest nom de persona. És en una inscripció hispano-romana de Talavera de la Reina (Caesarobriga), on figura una *Mutia Muturrae* (filia) (*CIL II*, 5330). En efecte, la interpretació d'això es podria dur fins a entendre que hi havia llavors consciència d'una arrel *MUT-*, de la qual derivaven, amb sufixos